

หลักจริยบรรณ

สำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

ของสมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ

ICOM Code of
Ethics
for Natural
History
Museums

(ถอดความจาก ICOM Code of Ethics for Natural History Museum)

หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ

จัดทำโดย คณะทำงานทางจรรยาบรรณ

ในกำกับคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์และงานรวบรวมวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM NATHIST)

หมายเหตุ ศัพท์ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา” (natural history museum) ครอบคลุม

สถาบันที่สะสม จัดแสดง และศึกษาวิจัยวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา

หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ได้รับการลงมติยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์

ในการประชุมสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 23 ณ เมืองรีโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 2013

จัดทำภาษาไทยโดย

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

39 หมู่ 3 ตำบลคลองห้า อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 02-577-9999 โทรสาร. 02-577-9990

ปี พ.ศ. 2563

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

ISBN 978-616-8261-72-9

สารจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; UNESCO)

Science and technology have the power to transform societies by providing solutions to environmental, social and economic challenges facing humanity today. This has been formulated in the Sustainable Development Goals. Covid-19 has added an additional confrontation to humankind.

The Universal Declaration of Human Rights was proclaimed by the United Nations General Assembly in Paris in 1948. It states that everyone has the right to share in scientific advancements. UNESCO urges everyone to participate in and benefit from science, and calls on governments, businesses, civil society and scientists to fully embrace the values of responsible and ethical science.

UNESCO, as the United Nations Agency with a mandate for Science, is the legitimate global organization enabled to build a vision of Open Science. At the 40th session of the General Conference, 193 Members States tasked the Organization with the development of an international standard-setting instrument on Open Science in the form of a UNESCO Recommendation on Open Science.

The Recommendation is expected to define shared values and principles for Open Science, and identify concrete measures on Open Access and Data, with proposals to bring citizens closer to science. Its commitments facilitate the production and dissemination of scientific knowledge around the world.

Natural History Museums play a crucial role in raising awareness of the ethics in science, and mobilizing the general public, including children, to learn about the sciences, and how they contribute to achieve the Sustainable Development Goals, in other words, to overcome the challenges and fulfil the hopes of humanity towards peace, prosperity, justice, and sustainable human living. Natural History Museums are places to explain the critical importance of science, innovation and technology, and how science-based management contributes to master the most critical contemporary global crises, including pandemics, biodiversity conservation and restoration, climate change adaptation, and all forms of environmental pollution, including via the promotion of the green economy.

The 2030 Agenda for Sustainable Development, with its 17 Sustainable Development Goals, embodies an acceptance for the notion that science, technology and innovation can contribute to making the world a better place and become a driver of the required economic, social and environmental transformations. The applications of new scientific knowledge are essential for addressing major challenges such as climate change, sustainable energy, safe drinking water, and pollution.

UNESCO appreciates the efforts of the Thai National Science Museum (NSM) for establishing a new Natural History Museum in Thailand, as an important contribution to involve the youth and the general public into a momentum of the 'Open Sciences'. On behalf of UNESCO, I congratulate the NSM for translating the important ICOM Code of Ethics for Natural History Museums into the Thai language, thus supporting ethnic diversity and the engagement of everybody into the important ethical aspects of Natural History Museums, and to set standards for the operation of natural history museums.

Let me congratulate the NSM for establishing a section in the Natural History Museum with clear references to the UNESCO Biosphere Reserves, World Natural Heritage sites, and Global Geoparks.

I sincerely thank the President of the NSM, Dr. Ravin Rawiwongse, and his team, for the close cooperation with UNESCO, and for signing a Memorandum of Understanding for long-term cooperation between UNESCO & NSM, for his partnership, and his vision 'to make the NSM a key-player to catalyse a Science-Culture in Thailand and the region'. I can re-assure you that UNESCO will remain at the service of our respected Member State, the Kingdom of Thailand.

Mr. Shigeru Aoyagi

Director

United Nations Educational, Scientific and
Cultural Organization (UNESCO)

สารจากผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ องค์ความรู้ เรื่องราวและวัตถุตัวอย่างที่จัดแสดงใน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยามีหลากหลาย ตั้งแต่ พฤษศาสตร์ สัตววิทยา บรรพชีวิน นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา เป็นต้น การดำเนินงานของ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาจึงต้องให้ความสำคัญในรายละเอียดวิชาการ เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ นำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป และที่สำคัญคือต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายและจริยธรรมอีกด้วย

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา ณ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ จังหวัดปทุมธานี มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับการดำเนินงานให้ทัดเทียมกับพิพิธภัณฑ์ระดับโลกทั้งในด้านวิชาการ การจัดนิทรรศการ การเก็บรักษาและจัดแสดงวัตถุตัวอย่าง การบริหารจัดการ ตลอดจนการให้บริการผู้เข้าชมและการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ จึงได้ศึกษาและจัดแปลหลักจรรยาบรรณสำหรับ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (ICOM Code of Ethics for Natural History Museums) จาก ICOM NATHIST (International Council of Museums International Committee for Museums and Collections of Natural History) เป็นฉบับภาษาไทย โดยใช้ชื่อว่า “หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา ของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ” เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการทำงานของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ และเผยแพร่ให้กับพิพิธภัณฑ์ด้านธรรมชาติวิทยาของประเทศไทย ได้นำไปศึกษาและปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

ผมขอขอบคุณสภาการพิพิธภัณฑ์สากล (International Council of Museums : ICOM) และ ICOM's International Committee for Natural History Museums ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดแปลและเผยแพร่หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยานี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าภัณฑารักษ์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจด้านพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาจะได้รับประโยชน์ และใช้เป็นแนวในการดำเนินงานเพื่อยกระดับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาในประเทศไทยต่อไป

ผศ.ดร.รวิน ระวิวงศ์

ผู้อำนวยการ

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ เป็นเนื้อหาเพิ่มเติมและเสริมหลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ชีวภาพและวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ วัตถุประสงค์ของเอกสารนี้เพื่อกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติที่สามารถเพิ่มเติมให้เหมาะสมแต่ละสถาบัน

เอกสารฉบับนี้เริ่มด้วยแถลงการณ์สถานะ (Position Statement) ที่อธิบายถึงเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา และแสดงข้อมูลที่มีความถูกต้องรวมถึงความรับผิดชอบทางวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สมาชิกของคณะกรรมการพิพิธภัณฑ์และงานรวบรวมวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา (ICOM NATHIST) ควรนำแถลงการณ์สถานะที่จัดทำโดยคณะกรรมการใช้ในการพิจารณา เมื่อมีการพัฒนานโยบายของสถาบัน

- หมวด 1** ครอบคลุมซากและชิ้นส่วนมนุษย์ (Human Remains) แม้หลักจรรยาบรรณ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM Code of Ethics) ครอบคลุมการดูแลและการจัดแสดงซากมนุษย์แล้ว แต่สถาบันทางธรรมชาติวิทยา ซึ่งมีตัวอย่างซากและชิ้นส่วนมนุษย์อยู่ในการดูแล อาจต้องเผชิญกับความซับซ้อนและข้อท้าทายหลายประการ ในหมวดนี้จะครอบคลุมมาตรฐานการปฏิบัติตามกฎหมายต้นกำเนิดและทายาทของซากและชิ้นส่วนมนุษย์หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง การให้เกียรติในการจัดแสดงและการส่งคืน (Repatriation) อย่างสมศักดิ์ศรี
- หมวด 2** ครอบคลุมมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่างชีวภาพ ที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันหรือที่เพิ่งค้นพบใหม่ โดยรวมถึงสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังและพืช ในหมวดนี้ ยังรวมถึงการรวบรวมวัตถุตัวอย่าง การจัดแสดง การจัดเก็บวัตถุดังกล่าว และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยความสำคัญสูงสุดคือการทราบแหล่งที่มาที่ถูกต้อง การแบ่งปันข้อมูลและจัดแสดงอย่างเหมาะสม พิพิธภัณฑ์ซึ่งจัดแสดงตัวอย่างที่มีชีวิต ต้องพิจารณาเพิ่มเติมถึงมาตรฐานที่กำหนดโดยสมาคมสวนสัตว์และพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำโลก (World Association of Zoos and Aquariums)
- หมวด 3** กล่าวถึงหิน แร่ และซากดึกดำบรรพ์ โดยรวมถึงร่องรอยและซากของพืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิตอื่นที่ได้รับการรักษาด้วยกระบวนการทับถมทางธรณีวิทยาเป็นระยะเวลายาวนาน สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมด้วยมาตรการทางกฎหมาย รวมถึงการลดผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่อวัตถุตัวอย่าง
- หมวด 4** กล่าวถึงการเก็บวัตถุตัวอย่างและการส่งคืน (Collecting and Restitution) โดยครอบคลุมข้อพิจารณาทางจรรยาบรรณในการฝากรักษาและการส่งคืนตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่าเพิ่มเติม เช่น การอนุรักษ์และการ รักษาสภาพวัตถุ
- หมวด 5** เกี่ยวข้องกับมาตรฐานเพื่อข้อปฏิบัติในการดูแลผู้ปฏิบัติงานและวัตถุ (Duty of Care for People and Objects) ครอบคลุมความปลอดภัยในวิชาชีพและสุขภาพ การแลกเปลี่ยนวัตถุตัวอย่าง และแนวทางปฏิบัติเพื่อการจัดเก็บและการเคลื่อนย้ายวัตถุตัวอย่าง
- หมวด 6** การเผยแพร่เป็นเนื้อหาส่วนสุดท้ายของเอกสารฉบับนี้ เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในการเผยแพร่ข้อมูลทางธรรมชาติวิทยาที่เก็บรวบรวมไว้ให้กับประชาคมวิชาการ ภาคผนวกให้คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรฐานในการคงสภาพสัตว์เสมือนจริง (Taxidermy)

บทนำ

หลักจรรยาบรรณวิชาชีพ สมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM Code of Professional Ethics) ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ในการประชุมสมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 15 ณ กรุงบูเอโนส ไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986 และปรับปรุงเพิ่มเติมในการประชุม สมัยสามัญ ครั้งที่ 20 ณ กรุงบาร์เซโลนา ประเทศสเปน เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 โดยกำหนดชื่อใหม่ว่า หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ (ICOM Code of Ethics for Museums) จากนั้น ได้รับชำระแก้ไขใหม่ในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 21 ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา ฉบับปัจจุบันถูกพัฒนาขึ้นในระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ. 2006 ถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2011 เพื่อใช้ประกอบกับหลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ สมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ โดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ชีวภาพและวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ เป็นการเฉพาะ โดยมุ่งการจัดการในประเด็นเฉพาะที่นอกเหนือจากมาตรฐานพื้นฐานเดิม ดังนั้น หลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ สมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ นับเป็นเอกสารหลัก (Parent Document) ให้กับหลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา เมื่อมีข้อขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้น ควรพิจารณาตามเอกสารหลัก

ทั้งนี้ ต้องตระหนักด้วยว่าสถาบันแต่ละแห่งมีประมวลข้อปฏิบัติของตนเอง มาตรฐานที่จะกล่าวถึงในที่นี้ จึงไม่ใช่หลักสากล แต่มีเป้าหมายสำคัญในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ ซึ่งสถาบันแต่ละแห่งสามารถพัฒนาเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

แถลงการณ์สถานะ (POSITION STATEMENT)

เป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาประกอบด้วย

- * สร้างการจัดเก็บและสะสมวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา
- * ดำเนินการวิจัยและตีความผลการศึกษา
- * สนับสนุนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์ทางชีวภาพ
- * ส่งเสริมให้สาธารณชนมีความเข้าใจและตระหนักถึงงานธรรมชาติวิทยา
- * สนับสนุนให้สาธารณชนการเข้าใจถึงความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติทั้งที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์และในธรรมชาติได้ด้วยตนเอง

โดยต้องคำนึงและเคารพถึงความแตกต่างในมิติทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมและความเห็นส่วนบุคคล ขณะเดียวกันการเผยแพร่ข้อมูลในทุกรูปแบบ ทั้งการจัดแสดง สิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่นใดควรมีความสมเหตุสมผล ถูกต้องแม่นยำ และพิจารณาถึงความรับผิดชอบทางวิชาการของสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งนี้สมาชิกของ ICOM NATHIST จึงควรพิจารณาถึงแถลงการณ์สถานะอย่างเป็นทางการ เมื่อมีการพัฒนานโยบายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปใช้ในการดำเนินงาน

งานรวบรวมวัตถุทางธรรมชาติวิทยา (Natural History Collections)

งานรวบรวมวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยาในพิพิธภัณฑ์เป็นเสมือนจดหมายเหตุเชื่อมโยงโลกทางธรรมชาติรวมถึงความสัมพันธ์ของสังคมกับสภาพแวดล้อม ในแบบสามมิติ (three-dimensional archive) ในหลายกรณี ไม่สามารถหาวัตถุทางธรรมชาตินั้นมาทดแทนได้อีกแล้ว ฉะนั้น วัตถุทางธรรมชาติวิทยาเหล่านี้จึงควรได้รับการปฏิบัติด้วยความใส่ใจและตระหนักถึงคุณค่าในฐานะแหล่งทรัพยากรสำคัญ

หมวด 1 ซากและชิ้นส่วนมนุษย์ (Human Remains)

แม้หลักจรรยาบรรณ สภาการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ICOM Code of Ethics) ครอบคลุมถึงการดูแลและการจัดแสดงซากและชิ้นส่วนมนุษย์ (ICOM Code 2.5; 3.7; 4.3) แล้ว สำหรับสถาบันทางธรรมชาติวิทยา การมีซากและชิ้นส่วนของมนุษย์ รวมถึงวัตถุทางชาติพันธุ์ที่มีความอ่อนไหว ในการดูแล ส่งผลให้พบกับความซับซ้อนและความท้าทายหลายประการ ดังนั้น นับเป็นโอกาสในการสำรวจประเด็นจรรยาบรรณให้ลึกซึ้งมากกว่า เนื้อหาที่ระบุไว้ในประมวลของ สภาการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ICOM Code) สถาบันที่จัดแสดงและจัดเก็บซากและชิ้นส่วนมนุษย์ต้องพิจารณา มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- A ข้อกฎหมายของแต่ละพื้นที่และกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการจัดแสดงซากและชิ้นส่วนมนุษย์
- B แหล่งที่มาของวัตถุและความประสงค์ของทายาทหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ต้องได้รับการพิจารณาในทุกกรณี
- C ซากมนุษย์ต้องจัดเก็บและจัดแสดงอย่างสมศักดิ์ศรี ด้วยสภาพการณ์ที่เหมาะสม
- D ซากและชิ้นส่วนมนุษย์ควรถูกจัดแสดงหรือใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการเฉพาะในกรณีที่สามารถทำได้ตามมาตรฐานสูงสุดทางวิชาชีพได้เท่านั้น ในกรณีที่กลุ่มตัวแทนของกลุ่มทางวัฒนธรรมใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดแสดง การนำเสนอภาพลักษณ์ การวิจัย และหรือการไม่ประสงค์จะครอบครองต่อไป ต้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณากับกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเสมอ หากยังมีตัวแทนของกลุ่มวัฒนธรรมนั้นอยู่ เมื่อจะทำการจัดแสดง การนำเสนอ การวิจัยและการจำหน่ายออกวัตถุตัวอย่าง ต้องผ่านการปรึกษาอย่างถี่ถ้วนกับกลุ่มวัฒนธรรมนั้นก่อน
- E สิ่งประดิษฐ์ที่ทำหรือมีส่วนหนึ่งส่วนใดของมนุษย์ต้องได้รับการปฏิบัติเฉกเช่นเดียวกับซากมนุษย์อย่างสมศักดิ์ศรี ในหลายวัฒนธรรม สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ทำขึ้นเองมักมีนัยทางวัฒนธรรมและหรือจิตวิญญาณเช่นเดียวกับซากมนุษย์ ดังนั้น วัตถุเหล่านั้นต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และต้องอยู่ภายใต้การปรึกษาอย่างถี่ถ้วนกับกลุ่มวัฒนธรรมนั้นก่อน
- F ซากหรือชิ้นส่วนมนุษย์ที่พบได้ในงานรวบรวมวัตถุทางโบราณคดีและชาติพันธุ์วรรณา มานุษยวิทยา ในสถาบันที่เป็นสมาชิกของ ICOM NATHIST ต้องคำนึงถึงข้อบังคับและมาตรฐานสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- G การส่งคืน (Repatriation) เป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมเมื่อวัตถุนั้นยังคงมีนัยสำคัญทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ หรือในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้มาจากการลักขโมย วัตถุที่อยู่ในการพิจารณาส่งกลับ หรือกระทั่งวัตถุที่ไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจน ต้องได้รับการบันทึกขั้นตอนต่าง ๆ ในการส่งคืนที่เหมาะสม การส่งคืนใด ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ต้องถูกดำเนินการภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีความรู้ และได้รับการยินยอมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นไปตามข้อกำหนดทางกฎหมายและกฎของสถาบันที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกรณีนั้น ๆ

หมวด 2 ตัวอย่างชีวภาพทั้งที่มีอยู่เดิมและค้นพบใหม่ รวมถึงสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและพืช (Specimens of Other Extant and Recent Organisms, Including Invertebrates and Plants)

สถาบันที่เก็บรวบรวม จัดแสดง และจัดเก็บวัตถุตัวอย่างของสิ่งมีชีวิต ต้องจัดเก็บและจัดแสดงวัตถุเหล่านั้นด้วยมาตรฐานการทำงานในระดับสูง เพื่อให้การดูแลรักษามีประสิทธิภาพ และข้อมูลของวัตถุตัวอย่างคงอยู่ จึงต้องตระหนักไว้เสมอว่า ข้อมูลประกอบ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของวัตถุตัวอย่างและวันที่เก็บรวบรวม นับเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับวัตถุตัวอย่างนั้นอย่างมาก

เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานเหล่านั้น สถาบันจึงควรดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

A สถาบันต้องมั่นใจว่าวัตถุตัวอย่างนั้นได้รับมาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สถาบันไม่ควรจัดซื้อ นำเข้า สะสม หรือเคลื่อนย้าย โดยขัดแย้งกับกฎหมายหรืออนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุเหล่านั้น ทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ และพึงตระหนักด้วยว่าในบางกรณีการได้สิทธิในการครอบครองอย่างถูกต้องตามกฎหมายบางกรณีเป็นไปได้ยาก หากพบว่าวัตถุตัวอย่างที่ครอบครองอยู่เป็นการได้มาอย่างผิดกฎหมาย สถาบันต้องแจ้งให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทราบและดำเนินการ ตามข้อเรียกร้องของประเทศหรือนานาประเทศที่เกี่ยวข้อง หากมีสถาบันหลายแห่งที่อยู่ในกรณีนี้ให้อ้างอิงประมวล สภาการพิพาทระหว่างชาติ (ICOM Code) ข้อ 6.2 ซึ่งกล่าวไว้ว่า หากเป็นไปได้ การเจรจาระหว่างพิพาทต่าง ๆ ควรยกระดับเป็นการดำเนินการในระดับรัฐบาลหรือการดำเนินการในทางการเมือง

B วัสดุทางธรรมชาติวิทยาที่อยู่ในคลัง สามารถใช้ได้อย่างเสรีเพื่อการวิจัยที่ถูกต้องตามกฎหมายและพร้อมด้วยเจตนาที่จะสงวนและรักษาไว้ซึ่งวัตถุตัวอย่างโดยปราศจากค่าตอบแทนเชิงพาณิชย์ในการดำเนินการ ทั้งนี้รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่าง โดยต้องพิจารณาถึงข้อตกลงในการเก็บ ในกรณีพืช ควรดำเนินการตามข้อแนะนำจากประมวลนานาชาติว่าด้วยการตั้งชื่อทางพฤกษศาสตร์ ค.ศ.2006 (International Code of Botanical Nomenclature 2006) (ข้อแนะนำ 7A) วัตถุที่ระบุชื่อตามหน่วยอนุกรมวิธาน โดยเฉพาะตัวอย่างต้นแบบนั้น ต้องได้รับการจัดเก็บไว้ในหอพันธุ์ไม้หรือคลังวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยาสาธารณะอื่น ๆ อย่างปลอดภัย โดยกำหนดให้นักวิจัย (bona fide researcher) เข้าถึงวัสดุที่จัดเก็บไว้นั้น และต้องได้รับการดูแลรักษาอย่างเคร่งครัด

1. ในกรณีพืช ควรดำเนินการตามข้อแนะนำจากประมวลนานาชาติว่าด้วยการตั้งชื่อทางพฤกษศาสตร์ ค.ศ.2006 (International Code of Botanical Nomenclature 2006) (ข้อแนะนำ 7A) วัตถุที่ระบุชื่อตามหน่วยอนุกรมวิธาน โดยเฉพาะตัวอย่างต้นแบบนั้น ต้องได้รับการจัดเก็บไว้ในหอพันธุ์ไม้หรือคลังวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยาสาธารณะอื่น ๆ อย่างปลอดภัย โดยกำหนดให้นักวิจัย (Bona Fide Researcher) ¹ เข้าถึงวัสดุที่จัดเก็บไว้นั้น และต้องได้รับการดูแลรักษาอย่างเคร่งครัด

2. ในกรณีสัตว์ ควรดำเนินการตามข้อแนะนำจากประมวลนานาชาติว่าด้วยการตั้งชื่อทางสัตวศาสตร์ ค.ศ.1999 (International Code of Zoological Nomenclature 1999) (ข้อแนะนำ 72F) สถาบันที่จัดเก็บตัวอย่างอ้างอิงเพื่อการตั้งชื่อ (name-bearing types) ควรดำเนินการดังนี้

- 72F.1 ต้องมั่นใจว่ามีการแสดงสัญลักษณ์ระบุว่าเป็นตัวอย่างอ้างอิงเพื่อการตั้งชื่อไว้อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันความผิดพลาด
- 72F.2 ต้องดำเนินการตามวิธีการทุกขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยในการรักษาตัวอย่างเหล่านั้น
- 72F.3 สามารถเข้าถึงตัวอย่างอ้างอิงเพื่อการตั้งชื่อในการใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัย
- 72F.4 เผยแพร่รายการตัวอย่างอ้างอิงเพื่อการตั้งชื่อซึ่งอยู่ในความดูแลหรือการครอบครอง
- 72F.5 สื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่างที่ระบุชื่อเท่าที่จะเป็นไปได้ เมื่อมีการร้องขอ

*1 ต้นฉบับ พิมพ์ Bone Fide Researcher - ผู้แปล.

C โดยทั่วไป การจำกัดสิทธิ์การบันทึกภาพควรถูกใช้เฉพาะกรณีเป็นวัตถุตัวอย่างชนิดใหม่ ชนิดที่ยังไม่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ในระหว่างการวิจัย ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายแก่งานวิจัยได้ หรือวัตถุนั้นมีความอ่อนไหวทางการเมืองหรืออยู่ในความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์มีสิทธิ์ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามอัตราปัจจุบันจากผู้ประกอบการเชิงพาณิชย์ที่ต้องการใช้ภาพถ่ายเพื่อกิจกรรมแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า

D ซากและชิ้นส่วนของสัตว์ควรได้รับการจัดแสดงด้วยความเคารพและสมศักดิ์ศรี โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อสายพันธุ์หรือกำเนิด ทั้งนี้ความเคารพอาจตีความแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ สถาบัน รวมถึงดินแดน วัฒนธรรม หรือกลุ่มคน ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของวัตถุจากสัตว์เหล่านั้น สถาบันควรพัฒนานโยบายปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและผู้ชมของสถาบันเอง โดยนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

E ด้วยตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยากับสวนสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในพิพิธภัณฑ์บางแห่งมีการจัดแสดงสัตว์มีชีวิตในระยะยาว สถาบันที่มีการรวบรวม วิจัย หรือจัดแสดงสิ่งมีชีวิต ต้องดำเนินการตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานเพื่อสุขภาพและสวัสดิภาพสิ่งมีชีวิตนั้นๆ อย่างไม่เลือกปฏิบัติ ดังนี้²

1. การจัดแสดงสัตว์มีชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ ต้องดำเนินการตามข้อกำหนดทางกฎหมายในการจัดแสดงสัตว์มีชีวิตอย่างครบถ้วน
2. พิพิธภัณฑ์ที่มีการเลี้ยงดูสัตว์มีกระดูกสันหลัง ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจรรยาบรรณ (Ethics Committee) เพื่อพิจารณาโครงการต่าง ๆ รวมถึงเฝ้าระวังสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์และบันทึกการดูแล
3. เจ้าหน้าที่ทั้งหมดที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลและบำรุงสัตว์ที่จัดแสดง ต้องได้รับการอบรมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับขั้นตอนการดูแลและการเคลื่อนย้ายสัตว์
4. ผู้รับจ้างที่มีหน้าที่จัดโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ของพิพิธภัณฑ์ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัตว์มีชีวิต ต้องผ่านการรับรองที่เหมาะสมภายใต้กฎหมายของแต่ละท้องถิ่น
5. สัตว์มีชีวิตจะสามารถนำมาใช้งานได้ ต่อเมื่อสามารถทำการเลี้ยงและดูแลอย่างเหมาะสมเท่านั้น และเป็นงานใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารเชิงบวกเกี่ยวกับธรรมชาติให้กับผู้ชม
6. ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดต่อสัตว์ต้องได้รับการติดตามและเฝ้าระวัง หากเกิดผลกระทบเชิงลบต่อสัตว์ พิพิธภัณฑ์ต้องตรวจสอบการจัดแสดงและพิจารณาว่า กิจกรรมหรือการจัดแสดงดังกล่าวควรดำเนินต่อไปหรือไม่
7. การเก็บรวบรวมสัตว์มีชีวิตไว้ในระยะยาว ควรดำเนินการตามประมวลจรรยาบรรณของสมาคมสวนสัตว์โลก หรือ World Association of Zoos (WAZA) ค.ศ.2003 ไม่ว่าสถาบันนั้นจะเป็นสมาชิกสมาคมหรือไม่ก็ตาม

F การขายซากหรือชิ้นส่วนสัตว์เชิงพาณิชย์ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ ให้กับสาธารณชน ควรมาจากแหล่งที่สามารถทดแทนได้เท่านั้น โดยต้องไม่คุกคามต่อสายพันธุ์หรือถิ่นอาศัย การขายที่เกิดขึ้นต้องเป็นตามอนุสัญญาการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังสูญพันธุ์ (CITES)³ และตามข้อกำหนดหรือระเบียบในระดับพื้นที่หรือภูมิภาคที่บังคับใช้

G ไม่ควรเก็บรวบรวมตัวอย่างสิ่งมีชีวิตในลักษณะคุกคามสายพันธุ์นั้น สัตว์ที่เป็นสายพันธุ์หายากจากแหล่งเพาะเลี้ยง หรือโครงการเพาะพันธุ์สัตว์และนกที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ของสวนสัตว์ อาจเป็นทางเลือกในการจัดหาตัวอย่างสำหรับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ โดยต้องมีเหตุผลที่เหมาะสมและถูกต้องตามกฎหมาย เช่นกรณีการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ

*2 ปรับปรุงจากเอกสาร Display and Use of Live Animals in Public Programs at the Australia Museum, 2004.

*3 รัฐทุกแห่งควรให้สัตยาบันอนุสัญญา CITES (1975) อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ดีที่สุดในกรณีที่สถาบันในประเทศที่ไม่ได้รับรองสัตยาบันควรบรรลุข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง.

H เมื่อทำการเก็บรวบรวมตัวอย่างจากธรรมชาติ ควรเก็บตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยหลีกเลี่ยงการรบกวนสภาพความแวดล้อมที่อยู่อาศัยเดิม สัตว์ที่ถูกฆ่าภายใต้โครงการของพิพิธภัณฑ์ ไม่ควรได้รับความเจ็บปวดหรือทรมาน พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งควรพัฒนาเนื้อหาในคู่มือแสดงวิธีการในการฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

I พิพิธภัณฑ์ควรตระหนักถึงเสถียรภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสวัสดิภาพสัตว์อยู่เสมอ โดยต้องนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตการเก็บตัวอย่างสิ่งมีชีวิต ในการตัดสินใจว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่จะฆ่าสัตว์เพื่อการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ ควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ⁴

1. การเก็บรวบรวมตัวอย่างควรดำเนินการภายหลังเมื่อผ่านการพิจารณาว่ามีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ทางวิชาการหรือการศึกษาที่จะได้รับเทียบกับกับผลกระทบต่อสวัสดิภาพของสายพันธุ์
2. การหาทางเลือกทดแทน (Replacement) หาเทคนิคหรือวิธีการที่สามารถทดแทนการฆ่าสัตว์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนเพื่อการทำงาน โดยนำไปใช้ในทุกโอกาสที่เป็นไปได้
3. การลดจำนวน (Reduction) แต่ละโครงการต้องใช้ตัวอย่างสัตว์จำนวนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นต่อความสมบูรณ์สำหรับการศึกษาทางวิชาการและความเที่ยงตรงทางสถิติ
4. การคัดกรอง (Refinement) ต้องใช้สัตว์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะสายวิวัฒนาการและการกระจายพันธุ์

หมวด 3 หิน แร่ และซากดึกดำบรรพ์ (Rocks, Minerals and Fossils)

เราพิจารณาซากดึกดำบรรพ์ในลักษณะร่องรอยหรือซากพืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่ถูกเก็บไว้ในชั้นทางธรณีวิทยาโดยกระบวนการทับถมของซากดึกดำบรรพ์เป็นไปตามระยะเวลายาวนาน จึงควรปฏิบัติต่อซากดึกดำบรรพ์ดังกล่าวตามกฎหมายและมาตรฐานของการเก็บรวบรวมวัตถุตัวอย่าง

สถาบันที่เก็บรวบรวม จัดแสดง หรือครอบครองหิน แร่ หรือซากดึกดำบรรพ์ ต้องจัดเก็บและจัดแสดงด้วยมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับเพื่อการรับการสงวนรักษาวัตถุตัวอย่าง

A สถาบันซึ่งเก็บรวบรวมหรือจัดซื้อแร่ หิน หรือซากดึกดำบรรพ์ เพื่อจุดประสงค์ในการจัดแสดงหรือการวิจัย ต้องแน่ใจว่าวัตถุตัวอย่างนั้นได้มาด้วยวิธีการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมแหล่งต้นทางของซากดึกดำบรรพ์นั้นได้น้อยที่สุด หากการได้มาซึ่งวัตถุตัวอย่างมีลักษณะเป็นกิจกรรมเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่ากิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ทำลายแหล่งกำเนิดซากดึกดำบรรพ์นั้น

B วัตถุทางธรณีวิทยาที่พิพิธภัณฑ์ขายให้แก่สาธารณชน ควรมีแหล่งที่มาชัดเจน หรือจากผู้จัดหาที่ดำเนินการตามแนวทางการควบคุมและอนุรักษ์ที่เหมาะสมเท่านั้น ควรมีการแสดงผลข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทางธรณีวิทยาที่สำคัญต่อสาธารณะ ณ จุดที่มีการซื้อขาย และในโอกาสที่สามารถทำได้ ควรมีการออกหนังสือรับรองวัตถุตัวอย่างที่มาจากกรรวบรวมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

C ต้องไม่สนับสนุนการขายหรือแลกเปลี่ยนซากดึกดำบรรพ์ จากแหล่งชุดค้นที่มีคุณค่าทางวิชาการสูงแก่นักสะสมและสาธารณชนทั่วไป (เช่น แหล่งซากดึกดำบรรพ์ของสัตว์ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาค้นคว้า) การค้าซากดึกดำบรรพ์เชิงพาณิชย์จากแหล่งที่เป็นที่รู้จัก ควรเฝ้าระวังให้แน่ใจว่าแหล่งซากดึกดำบรรพ์ ที่ไม่สามารถทดแทนได้เหล่านี้ไม่ดำเนินการเพื่อจุดประสงค์เชิงพาณิชย์แต่เพียงอย่างเดียว จนก่อให้เกิดความเสียหายในทางวิชาการ

D สถาบันซึ่งสะสมหรือจัดซื้อแร่ หิน หรือซากดึกดำบรรพ์เพื่อจุดประสงค์สำหรับการจัดแสดงและการวิจัย ต้องแน่ใจว่าปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศต้นทางอันเป็นที่มาของซากดึกดำบรรพ์และของประเทศตนเอง ทั้งนี้ ให้ดำเนินการตามข้อแนะนำในหมวด 2 ของหลักจรรยาบรรณสำหรับพิพิธภัณฑ์ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (Section 2 of the ICOM Code of Ethics for Museums) ไม่ว่าระบบกฎหมายของประเทศนั้น ๆ จะตราไว้หรือไม่

*4 ปรับมาจากเอกสาร Australia Code of Practice for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes, 2004

หมวด 4 การจัดเก็บและการส่งกลับ (Collecting and Restitution)

ในหลายประเทศและหลายประชาคมมีข้อกำหนดในการเก็บรวบรวมวัตถุตัวอย่างเพื่องานวิจัย โดยข้อกำหนดนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการคุ้มครองสายพันธุ์ที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ แหล่งสะสม แหล่งอาศัยและชุมชนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับ ในบางกรณีกฎหมายอาจจำกัดการศึกษาทางวิทยาศาสตร์แม้ว่าความพยายามในการขอเข้าทำการศึกษาจะมีเหตุผลทางวิชาการรองรับก็ตาม ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ในการปกป้องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามไม่ว่าการอ้างเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพื่อโต้แย้งจะเป็นผลหรือไม่ การปฏิบัติงานในการวิจัยที่ดีที่สุดต้องดำเนินไปภายใต้ขอบเขตของกฎหมายของประเทศหรือประชาคมนั้น ๆ เสมอ

- A** หากต้องการยื่นเรื่องขออนุญาตในการเก็บรวบรวมหรือส่งออกวัตถุตัวอย่าง ต้องดำเนินการจัดหาและกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องขึ้นก่อนเริ่มดำเนินการ ผู้เก็บตัวอย่างควรปฏิบัติตามนโยบายและข้อกำหนดทั้งที่บังคับใช้ในท้องถิ่นที่จัดหาตัวอย่าง และภายในพื้นที่ที่พิพธภัณฑ์ตั้งอยู่ ในกรณีของรัฐซึ่งพิพธภัณฑ์ตั้งอยู่มีข้อกำหนดในเชิงจรรยาบรรณเกี่ยวกับสัตว์เข้มงวดมากกว่ารัฐซึ่งเป็นพื้นที่จัดหาตัวอย่าง ควรเลือกปฏิบัติตามข้อกำหนดตามพื้นที่ที่เคร่งครัดกว่า
- B** สถาบันและสมาชิกของสถาบันเหล่านั้นต้องแน่ใจว่าข้อมูลที่รวบรวมได้จากงานภาคสนาม ต้องพร้อมในการเผยแพร่ให้กับหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องของประเทศแหล่งที่มาของวัตถุตัวอย่าง โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- C** ปลายทางของการจัดเก็บวัตถุตัวอย่างภายหลังงานภาคสนาม ต้องได้รับการกำหนดไว้ตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นงานภาคสนาม โดยเฉพาะเมื่อมีภาคส่วนจากนอกประเทศของพื้นที่ต้นทางของวัตถุตัวอย่าง มาร่วมดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับวัตถุตัวอย่างที่จัดเก็บ เช่น การเตรียมตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้ให้ตรงตามมาตรฐานทางบรรพชีวินวิทยา หน่วยวิจัยหรือบุคคลที่ดำเนินงานวิจัยภาคสนามต้องแบ่งปันวัตถุตัวอย่างจากภาคสนามให้กับสถาบันในพื้นที่ต้นทางของวัตถุตัวอย่าง
- D** กรณีที่วัตถุตัวอย่างถูกเก็บอยู่นอกประเทศต้นทาง โดยมีการดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับวัตถุตัวอย่างนั้นแล้ว (ดังที่ระบุไว้ใน 4C ข้างต้นนี้) ให้ถือว่าเป็นสมบัติของสถาบันที่จัดเก็บตัวอย่างดังกล่าว ยกเว้นกรณีพิเศษ ซึ่งรวมถึงกรณีที่วัตถุตัวอย่างถูกจัดเก็บโดยไม่ได้ได้รับการอนุญาตจากประเทศต้นทาง หรือกรณีที่วัตถุตัวอย่างนั้นมีนัยสำคัญเชื่อมโยงกับคนพื้นถิ่น ทั้งนี้เหตุผลด้านคุณค่าเชิงวิชาการหรือมูลค่าของตัวอย่างเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะใช้สนับสนุนส่งการส่งกลับวัตถุตัวอย่างนั้นให้กับประเทศต้นทาง
- E** วัตถุตัวอย่างอันเป็นมรดกทางธรรมชาติที่สถาบันต่าง ๆ เก็บรวบรวมไว้ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุตัวอย่างเหล่านั้น ควรถือว่าเป็นการดูแลรักษาร่วมกันในระดับโลก (global custodianship) มากกว่าที่จะเป็นสมบัติของสถาบันที่จัดเก็บเพียงเท่านั้น ⁵
- F** การละเลยวัตถุตัวอย่างหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้โดยเด็ดขาด ในสถานการณ์ที่ศักยภาพในการดูแลหรือจัดเก็บวัตถุตัวอย่างมีจำกัด ให้สถาบันต้องดำเนินการทุกวิถีทางในบรรดากิจกรรม ที่ต้องกระทำต่อวัตถุตัวอย่างให้น้อยที่สุด เพื่อคุ้มกันและรักษาสภาพวัตถุตัวอย่างเอาไว้ การจำหน่ายออกหรือการส่งต่อวัตถุตัวอย่างไปยังสถาบันอื่น ควรถูกพิจารณาเป็นทางเลือกสุดท้าย
- G** ICOM NATHIST ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้อย่างเสรีและมีข้อกำหนดน้อยที่สุด พร้อมกับปกป้องวัตถุตัวอย่างและประชากรในธรรมชาติ ผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ไม่ควรเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงชุดข้อมูลทางวิทยาศาสตร์หรืองานวิจัยเกี่ยวกับชนิดหรือกลุ่มสายพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสายพันธุ์นั้นสมควรได้รับการอนุรักษ์

*5 การพิทักษ์ในระดับโลก (global custodianship) ตั้งอยู่ในสมมติฐานที่ว่า กรณีของการกำจัดวัตถุด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ควรดำเนินการตามแนวทางของกลุ่มผู้ดูแลอันเป็นที่ยอมรับ (acknowledged peer group).

หมวด 5 หลักความระมัดระวังสำหรับผู้ปฏิบัติงานและวัตถุตัวอย่าง (Duty of Care for People and Objects)

ICOM NATHIST ส่งเสริมสถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะมีความใหญ่หรือเล็ก และตั้งอยู่ในพื้นที่ใด ในการพัฒนาและปฏิบัตินโยบายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพในการทำงานและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน (occupational health and safety of staff) รวมถึงมาตรฐานในการดูแลวัตถุที่ยอมรับในระดับสากล

- A** สถาบันมีการผูกพันที่ต้องทำให้มั่นใจว่า กิจกรรมใด ๆ ของสถาบันจะไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ผู้เยี่ยมชม และบุคคลอื่น ๆ รวมไปถึงการใช้และการกำจัดสารเคมีที่เป็นอันตราย ตลอดจนการเก็บสะสมตัวอย่างและการสัมผัสกับวัตถุต่าง ๆ
- B** ไม่ควรมีการแลกเปลี่ยนหรือการขายวัตถุตัวอย่างทางชีววิทยาหรือธรณีวิทยา ซึ่งพิพิธภัณฑ์ได้รับการบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ ให้กับหน่วยงานนอกแวดวงพิพิธภัณฑ์ (museum sector) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวัตถุตัวอย่างที่มีนัยสำคัญกับคนพื้นถิ่นหรือกลุ่มวัฒนธรรมอื่นใดเป็นอันดับแรก โดยทั่วไป การซื้อขายชิ้นงานสมควรเป็นข้อตกลงระหว่างสถาบัน มากกว่าเป็นการขายโดยทั่วไป
- C** วัตถุควรได้รับการจัดเก็บและการดูแลตามแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด เอกสารที่ระบุไว้ด้านล่างนี้เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการดูแลงานสะสมในสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ ICOM NATHIST แนะนำให้ใช้เอกสารเหล่านี้สำหรับเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของแนวทางปฏิบัติที่ยอมรับในระดับสากล ⁶
1. Standards 1 in the Museum Care of Archaeological Collections 1992. Museums and Galleries Commission, UK
 2. Standards 2 in the Museum Care of Biological Collections 1992. Museums and Galleries Commission, UK
 3. Standards 3 in the Museum Care of Geological Collections 1993. Museums and Galleries Commission, UK ⁷
- D** การจัดแสดงวัตถุทางธรรมชาติวิทยาควรปฏิบัติด้วยความเอาใจใส่ตามมาตรฐานการอนุรักษ์วัตถุตัวอย่างอย่างเหมาะสม วัตถุตัวอย่างที่ได้รับการจัดแสดงควรอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ห่างไกลจากสารเคมีที่เป็นอันตรายหรือสารใด ๆ ที่จะส่งผลในการทำลายวัตถุตัวอย่างเมื่อเวลาผ่านไป วัตถุตัวอย่างควรได้รับการจัดวางและปกป้องจากการรบกวนโดยมนุษย์ (human interference) เช่น การสัมผัสที่ไม่จำเป็นหรือการโจรกรรม
- E** ผู้ดูแลคลังวัตถุตัวอย่างทางธรรมชาติวิทยา ต้องเฝ้าระวังปัจจัยที่อาจส่งผลให้วัตถุตัวอย่างที่อยู่ในความดูแลเสื่อมสภาพ และแสวงหาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเมื่อมีความจำเป็น

หมวด 6 การเผยแพร่ (Publication)

- A** บ่อยครั้งที่ข้อมูลที่รวบรวมไว้ไม่ได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบงานตีพิมพ์ทางวิชาการ ฉะนั้น นักวิจัยจึงควรต้องเผยแพร่ผ่านการตีพิมพ์ทางวิชาการหรือจัดการให้เข้าถึงเอกสารงานวิจัยได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากการค้นพบในงานวิจัยนั้น
- B** การเผยแพร่ข้อมูลควรตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่มีระบบการตรวจทานโดยผู้เชี่ยวชาญ และประชาคมวิชาการสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

*6 รายการมาตรฐานต่าง ๆ ระบุตามเอกสารต้นฉบับ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถติดตามเอกสารต้นทางได้โดยสะดวก – ผู้แปล.

*7 ICOM NATHIST ดำเนินการตามมาตรฐานที่ระบุไว้ในเอกสารเหล่านี้

- CODE OF ETHICS - ICOM Code of Ethics for Museums, 2006

- Horie, C.V., 1989, Conservation of Natural History Specimens - Spirit Collections. BCG Publication

- Hower, R.O., 1979, Freeze-Drying Biological Specimens: A Laboratory Manual Smithsonian Institution Press, Washington

ภาคผนวก

การคงสภาพสัตว์เสมือนจริง (Taxidermy) และความสำคัญทางมรดกวัฒนธรรม

เกณฑ์สำหรับปฏิบัติการดูแลซากสัตว์คงสภาพ

1. หลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้ายตัวอย่างออกจากกล่องหรือสภาพการติดตั้งในการจัดแสดงเดิม กรณีที่ต้องเคลื่อนย้ายออก ต้องมั่นใจว่าจะไม่มี ความเสียหายเชิงกลหรือทางกายภาพเกิดขึ้นจากการจัดเก็บใหม่
2. เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชื่อของผู้จัดทำคงสภาพสัตว์เสมือนจริง รวมถึงวันที่จัดทำคงสภาพ หากมีข้อมูล
3. จัดทำและจัดเก็บรายงานสภาพและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง (อย่างน้อยที่สุดปีละหนึ่งครั้ง) เพื่อให้มั่นใจว่าไม่เกิดความเสียหายจากการ ทำลายโดยแมลงกินซาก (infestation)
4. การบูรณะตัวอย่างหรือสภาพการจัดแสดงแวดล้อม ต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้จัดทำและวิธีการคงสภาพสัตว์ดั้งเดิม
5. จัดเก็บหลักฐานทางภาพถ่าย และบันทึกรายละเอียดอย่างครบถ้วนเกี่ยวกับการปฏิบัติการอนุรักษ์ ตัวอย่างสัตว์คงสภาพ รวมถึงกับกล่อง หรือที่ติดตั้งในการจัดแสดงและพื้นที่แวดล้อม
6. ต้องสงวนรักษาวัตถุสำคัญทางวิชาการและตัวอย่างสิ่งมีชีวิตที่สูญพันธุ์ไปแล้วและอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ในคลังสะสมของสถาบัน ไม่ว่า สภาพของวัตถุตัวอย่างนั้นมีสภาพเสื่อมโทรมเพียงใด
7. เห็นชอบและใช้นโยบายการดูแลรักษาวัตถุตัวอย่างฉบับที่เป็นทางการ เมื่อต้องตัดสินใจว่าจะจำหน่ายตัวอย่างออกจากคลังสะสมหรือไม่
8. ควรเลือกวิธีการจำหน่ายตัวอย่างสัตว์คงสภาพเสมือนจริงโดยการส่งมอบให้กับสถาบันอื่น ๆ กรณีที่ไม่มีสถาบันใดสามารถรับตัวอย่างสัตว์ นั้น ให้หาทางเลือกอื่นก่อนพิจารณาขายหรือทำลาย กรณีที่เป็นตัวอย่างสัตว์คงสภาพเสมือนจริงมาจากต่างประเทศ ให้ประสานงานกับ สถาบันในประเทศต้นทาง และเสนอคืนให้กับสถาบันดังกล่าว (ตามแนวทางการอนุญาตของ CITES) ระลึกไว้เสมอว่าตัวอย่างสัตว์ คงสภาพเสมือนจริงนี้มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ
9. การจำหน่ายด้วยการทำลายใช้เฉพาะในกรณีที่ไม่มีทางเลือกอื่นใดแล้วเท่านั้น
10. จัดเก็บภาพถ่ายและเอกสารของตัวอย่างสัตว์คงสภาพทั้งหมด ทั้งที่ได้รับการอนุรักษ์ การกำจัด หรือถูกจำหน่าย ไว้ในสถาบันต้นทางเสมอ

ICOM NATHIST

ธันวาคม ค.ศ. 2005

The International Council of Museums (ICOM) (สภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ) จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 1946 โดยเป็นองค์กรระดับโลกที่เป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑสถานและผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑสถาน ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและปกป้องมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งที่ทางรูปธรรมและนามธรรม ปัจจุบันมีสมาชิกราว 30,000 ราย ใน 137 ประเทศ ICOM เป็นเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานทางพิพิธภัณฑสถานในหลากหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานและมรดก

กิจกรรมสำคัญ ๆ ในระดับนานาชาติ

ICOM ทำงานอย่างเป็นทางการร่วมกับองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และดำรงสถานะที่ปรึกษาให้กับสภาสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Economic and Social Council) รวมทั้งทำงานร่วมกับองค์กรนานาชาติอื่น ๆ เช่น Intellectual Property Organization, INTERPOL และ the World Customs Organization เพื่อดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานานาชาติ รวมถึงต่อสู้กับการลักลอบค้าสินค้าวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย และส่งเสริมการจัดการความเสี่ยงและการเตรียมความพร้อมสถานการณ์ฉุกเฉิน (Risk Management and Emergency Preparedness) ทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ เพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมของโลก

ศูนย์กลางในการไตร่ตรอง (A centre for reflection)

ICOM มีคณะกรรมการนานาชาติ 31 คณะที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมและความรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทางต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถาน ในการวิจัยขั้นสูงเพื่อประชาคมพิพิธภัณฑสถาน ICOM มีความสามารถในการระดมผู้เชี่ยวชาญในด้านมรดกวัฒนธรรมนานาชาติ เพื่อตอบสนองข้อท้าทายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑสถานทั่วโลก

International Council of Museums (ICOM) Maison de l'UNESCO

ที่อยู่: 1, rue Miollis 75732 Paris cedex 15 - France

โทรศัพท์: +33 (0) 1 47 34 05 00

โทรสาร: +33 (0) 1 43 06 78 62

อีเมล: secretariat@icom.museum

เว็บไซต์: <http://icom.museum>

คณะผู้จัดทำฉบับภาษาไทย

ที่ปรึกษา	ผศ.ดร.รวิน ระวิวงศ์	ผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
	นายสุรรงค์ วงษ์ศิริ	รองผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
	ดร.ชนินทร วรรณวิจิตร	รองผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
คณะทำงาน	ดร.กรรณิการ์ เฉิน	ประธาน
	ดร.ภานุมาศ จันทร์สุวรรณ	คณะทำงาน
	ดร.วิจิตรา สุริยกุล ณ อยุธยา	คณะทำงาน
	นายวัชร สกวนสมบัติ	คณะทำงาน
	นายทัศนัย จันทอง	คณะทำงาน
	นายชัยนุพล สุวรรณกุลไพศาล	คณะทำงาน
	นายยุทธพงษ์ รัศมี	คณะทำงาน
	นางสาวชนิกา คงสวัสดิ์	คณะทำงาน
ผู้แปล	นายชีวลีทธิ์ บุญเกียรติ	
บรรณาธิการ	นายวัชร สกวนสมบัติ	

จัดพิมพ์โดย

WWW.NSM.OR.TH

